

Politični pregled.

Državni zbor je rešil začasni budget. Debata je bila semtertja precej ostra. Posebno Mladočehi in protisemitje so marsikatero resnično povedali. Najhuje je pa zadel v sršenovo gnezdo dr. Scheicher, ki je grajal sedanjo odvisnost cerkve od države. Učni minister Madejski je stvar tako zavel, kakor bi bil dr. Scheicher, ki je profesor bogoslovja, s svojim govorom skušal očrniti duhovščino od škofov do zadnjega kapelana, in je tako zagovarjal čast duhovščine. Pritrjevali so mu nemški liberalci in konservativci. Liberalni in konservativni listi hvalijo Madejskega govor in s tem očitno kažejo, da je grof Hohenwart prav imel, ko je trdil, da je mej liberalci in konservativci več stvari, ki jih vežejo, nego se navadno misli. Od slovenskih poslancev sta govorila Ferjančič in Klun. Prvi je hudo prijel slovenske poslance v koaliciji, da ne izstopijo, če tudi je obrok že potekel, v katerem bi jim vlada bila morala izpolniti slov. terjatve. Potem je pa omenil misijon v Trstu, da konservativci v tej stvari niso zadosti storili, kajti zahtevati bi bili morali, da se odstavi namestnik, ki se ne upa skrbeti za red, ne pa vse stvari izvažati na škofa, ki že tako v Trstu skoro življenja ni varen. Klun je jako burno odgovarjal, a s svojim govorom le pokazal, da je zabavljati lažje, nego kaj stvarnega povedati.

Volitve pred durmi. Nove državnozbornske volitve so morda bližje, nego se navadno mislimo. Sedanja vlada se je zavezala, da izviši volilno reformo in hoče to tudi držati ali pa bode odstopila. Če se pododsek, v katerem je mej desetimi člani sedem aristokratov, ne sporazumi o nobenem načrtu, bode vlada razpisala nove volitve. Se le, če pri volitvah ne doseže večine za povoljno jej volilno reformo, bode odstopila. Po našem mnenju pa najbrž ne bode potrebno vladi toliko napenjati svojih sil. Sedaj le še konservativna stranka dela nekoliko sitnosti, ali se bode najbrž udala. Nekateri konservativni listi sedaj pišejo, da so konservativci pripravljeni poseči celo po Taaffejevem načrtu, za katerega ni treba dvetretjinske večine, ako bi levica ne hotela glasovati za Dipaulijev predlog. To je pač le samo strašenje. Možje, ki so lani se tako ustrašili Taaffejeve volilne reforme, da so se postavili tako rekoč na čelo Taaffejevemu nasprotnikom, gotovo ne bodo nakrat privolili v tako volilno reformo, posebno ker bi potem volili tudi hlapci, pred katerimi imajo poseben strah. Govori se, da so konservativci nekoliko ostrašili dogodki na Ogerskem. Seveda mi tega ne verjamemo, kajti ljudje, ki so se brez strahu zavezali z liberalci, se tudi ne bodo ustrašili civilnega zakona, ako si le svoje mandate zagotove.

Volilna reforma in Plener. Pri debati o začasnem budgetu je minister Plener razvil nov volilen projekt, ali prav za prav je le nekega starega pobral. Vse dosedanje kurije se ohranijo, potem se pa voli 40 do 50 poslancev po občni volilni pravici. Podoben načrt je že predlagal grof Hohenwart, duševni oče njegov je pa bivši minister Schäffle. Samo na sebi bi morda ta volilni načrt ne bil tako napačen, le to mislimo, da je 50 poslancev daleč premalo za volitev po občni volilni pravici. Vsaj polovico poslancev bi se moralo voliti po občni volilni pravici, ako se misli zares kaj popraviti krivico, ki se dosedaj godi delavskim stanovom in malim davkoplačevalcem, ker so izključeni od občne volilne pravice. Po Plenerjevem načrtu bi bili volilni okraji preveliki, kajti šteli bi po 150.000 volilcev, poleg tega je mnogo na tem ležeče, kako bi se razdelili. Pri tako velikih volilnih okrajih bi bilo kaj lahko slovenske in nemške kraje v meševitih deželah tako vkupe zložiti, da bi Slovani bili znova v volilni pravici prikrajšani. To bi se posebno zgodilo, ako bi nove volilne okraje, kar sestavili iz več sedanjih volilnih okrajev.

Novi žandarmerijski zakon je rešila zbornica poslancev nespremenjen. Ves zakon ni posebne zanimivosti in v

zboru ni imel posebnega nasprotnika. Le od več strani se je naglašalo, da se žandarmerija zlorablja v politične namene. Dr. Scheicher je pri tem povedal, kako se je žandarmeriji naročilo, naj poizveduje o življenju in političnem mišljenju nekega župnika, ki je prosil za neko boljšo službo. Ljudje, ki seveda niso vedeli, zakaj se gre, so mislili, kdo ve, kaj je župnik naredil, da žandarji tako povprašujejo po njem. Scheicher je predlagal resolucijo v tem smislu, da bi se žandarmerija ne rabila za take stvari, toda zbornica jo je odklonila. Po zaslugi koalicije, katero je tako junaški gospod Klun zagovarjal v državnem zboru, bode duhovščina še vedno pod nadzorstvom žandarmerije. Mladočehi so želeli, da bi pri žandarmeriji se oziralo bolj na nemške jezike. Seveda je večina dotično resolucijo odklonila, kajti večina pod vodstvom nemških liberalcev pač nima najmanjšega smisla za narodno enakopravnost.

Wekerlovo ministerstvo bode v kratkem odstopilo, kakor se govori. Sankcijo cerkvenopolitičnih zakonov je baje dobilo s pogojem, da v kratkem odstopi. Bratenje s košutovci je sedanji vladi podkopalo zaupanje v višjih krogih. Nova vlada bode seveda zopet liberalna, kajti drugače bi se cerkvenopolitični zakoni ne bili potrdili. Pričakovati je celo, da Wekerle še ostane kot finančni minister, le ministerski predsednik bode kdo drugi. Pred vsem v novem ministerstvu ne bode sedanjega pravosodnega ministra Szilagyija. Ministerska kriza je zaradi tega potrebna, ker je sedanja vlada preveč obvezana skrajni levici. Nerešeni cerkvenopolitični predlogi se pod novo vlado najbrž popustita, ako jih v drugič zavrže gospodska zbornica. Take važnosti tako nimata, da bi liberalna stranka svoje gospodstvo zaradi njiju stavila v nevarnost. Novi ministerski predsednik bode baje sedanji zbornični predsednik Banfy. Za Nemadjare ta ministerska prememba ne bode nobene važnosti imela, kajti sedanji vladni sistem še ostane. Katoličani pa tudi nimajo nobenega povoda se veseliti, kajti nova vlada bode že gledala, da se ohrani, kar je sedanja zgradila.

V ogerskem ministerstvu notranjih stvari osnujejo poseben policijski oddelek, ki bode nadzoroval gibanje nemadjarskih narodnostij in menda v prvi vrsti nabiral gradivo za kazenske pravde proti Rumunom in Slovanom. V čast ta oddelek ogerski vladi ne bode, v korist pa Madjarom tudi ne. Že dosedanje pravde proti Rumunom so jih spravile jako ob veljavo pri omikanih narodih, novo jih bodo pa še bolj. Kmalu z Madjari ne bode simpatizoval nikdo drugi, kakor dunajski židje. Prganjanje nemadjarskih narodnostij, bode pa te le vzbudilo k odločnemu odporu, katerega konec utegne biti to, da bode ob enem konec madjarskemu liberalnemu gospodstvu.

Fidejni komisi. Pri debati o proračunu ogerskega poljedelskega ministerstva je poslanec Veres spregovoril o narodno-gospodarskem gibanju na Ogerskem. Poslanec je trdil, da se ogersko poljedelstvo ne more opomoči zaradi velikih fidejnih komisov, vsled katerih si kmet zemlje prikupiti ne more. Mi se povsem strinjamo s tem. Velika posestva nikjer niso v prid narodnemu blagostanju, temveč le srednje kmetije. V državnem interesu je, da se zabranjuje razkosanje in zadolženje srednjih kmetij, ravno tako je pa v državnem interesu, da se razkosajo velika posestva, da dobimo samostojne kmete namesto zakupnikov.

Nemčija. — V Berlinu ustanovila je nemška vlada poseben kolonijalen urad, to je urad, ki se bode imel pečati z vsemi prekomorskimi kolonijalnimi nemškimi zadevami. Ta urad, ki je ednakoveljaven vsakemu uradu, je odvisen neposredno od državnega kancelarja. — Državna zbornica je z 168 proti 58 glasovom zavrgla predlog državnega pravdnistva, da bi se smelo proti socialistiškemu poslancem, ki kakor znano ostentativno niso zaklicali cesarju „hoch“, sodnijsko postopati. — Cesar je dovolil sam od sebe državnemu kancelarju knezu Hohenlohe 100.000 mark letne doklade, da ga ta odškoduje za izgubo, katero ima s tem, da je pustil mesto

predsednika v Alzaciji in prevzel posel državnega kancelarja. Kot namestnik je imel namreč 180.000 mark dohodkov, dočim ima kot državni kancelar le 54.000 mark. — Knez Hohenlohe obišče v kratkem kneza Bismarcka. Zatrjuje se, da ta poset nima političnega pomena, temveč zgolj zasebni prijateljski.

Italija. — Znane so sleparije, katere so se svojedobno odkrile pri rimski banki. Vršile so se preiskave, ki pa niso imele pozitivnega rezultata. Pri sleparijah prizadete so bile višje glave, vsled česar so celo stvar več ali manj potlačili. Tedaj je bil ministerski predsednik Giolitti. Ta je takrat skrbel za to, da resnica ni prišla na dan. Giolitti je pal in naslednik njegov je postal Crispi, nasprotnik njegov. Opozicionaleci niso pozabili sleparij pri rimski banki in drezali so vedno vlado, da naj gleda na to, da pride resnica na dan. Posebno so tišali na to, da Giolitti, ki mora zadevo natanko poznati, stvar pojasni, oziroma se opraviči. Pritiskali so toliko časa na Giolitija, da je obljubil razne spise, ki pojasnjujejo omenjeni škandal, izročiti poslanski zbornici, ki naj iz njih razvidi celo sleparstvo. Ti spisi so se izročili posebni komisiji, ki jih pregledala in se iz njih prepričala o nečutenih rečeh. Pri sleparijah, zvršivših se pri rimski banki prizadete so skoro vse večje glave. v prvi vrsti Crispi, sedanjí ministerski predsednik, njegova žena, razni bivši ministri in drugi. Ta razkritja Giolitijeva napravila so strašno nevoljo mej italijanskim ljudstvom in splošno začudenje po vsej Evropi. Ni čuda torej, da stoji Italija na toli slabih finančnih nogah, če jo tirajo oni v propad, ki bi morali skrbeti za njeno blagostanje. Posledice, ki morejo nastati iz teh nečutenih razkritij, so nepregledne. Nedvomno je, da se taki korumpirani državniki ne morejo vzdržati in, da morajo priti na krmilo pravičnejši možje. Kde ve, če morebiti ta škandal ne bo povzročil pojava kake druge stranke v Italiji; kaj ko bi se jeli katoliki gibati, in možno je, da nastopijo republikanci. Prememba mora priti, če ne gre še to, kar se je še ohranilo pod nič in Italija naredi pravi „bankerot“, to je gospodarski popolnoma propade. — Kralj je poslanske zbornice zasedanje začasno ustavil, da se malo stvar poleže. — Jedno je gotovo, da je Crispi nemogoč nadalje biti ministerski predsednik italijanski.

Vatikan in Turčija. — Turški sultan je dal papežu zagotovilo, da nikakor ne bode oviral papeževih cerkvenih prizadevanj na Jutrovem. Dalje se poroča, da bo dal po apostoljskem poslaniku v Carigradu vročiti sultanu bogato vezan izvod znane konstitucije glede vzhodnih cerkva.

Japan in Kitajsko. — Vojska mej tema dvema vzhodnima državamama še ni končana. Japonci prodirajo zmagonosno dalje, četudi jih mraz, na katerega niso vajeni močno ovira. Kitajska si na vse moči prizadeva, da bi se sklenil mir, za katerega pa Japonci mnogo zahtevajo.

Azija. — Iz Armenije v Mali Aziji došla so zadnji čas strašna poročila o zdivjanosti krvoločnih Turčinov nad ondotnimi raznimi naseljenci. Prav po receptu, kakor so svojedobno plenili ti divjaki po naših krajih spravili, so se zdaj na armenske naseljence. Poroča se, da so razdjali 48 vasij in pomorili do 10.000 ljudij. Vseh teh strašnih djanj pa ni skušala turška vlada zaprečiti. Ali preslabotna ali pa brez dobre volje te nezaslišane surovosti ubraniti, je te hotela pred Evropo še prikriti. Izmislila si je v ondotnih krajih kolero in ni pustila ljudij nikamor, da se ne bi izmišljena kolera razširila in tako resnica na dan prišla. Interesovane velevlasti Rusija, Anglija, Francija in Nemčija so to zadevo jele pretresavati v namen, da se zagotovi stalni mir v Armeniji. Najbolje bi bilo, da bi edna velevlastij prevzela celo deželo v oskrbo.

Obrtnija.

Električna razsvetljava v Ljubljani.

Ker vemo, da se čitalelji za to stvar zanimajo, hočemo jim podati tukaj posnetek iz poročila g. ravnatelja Andreja Senekoviča.

Poročevalec g. ravnatelj Andr. Senekovič pravi v svojem poročilu, da je občinski svet sklenil dne 16. julija 1889., odpovedati tukajšnji plinarni družbi pogodbo glede oskrbovanja mesta s svetilnim plinom, katera pogodba je bila sklenjena dne 31. marca 1860. l. za dobo 35 let. Na podlagi tega sklepa je mestni magistrat z dopisom z dne 22. julija 1889. l., št. 12552, plinovi družbi poslal pravoveljavno odpoved, katero je plinova družba s svojim dopisom mestnemu magistratu z dne 12. oktobra leta 1889., ekshib. št. 17.704, vzela na znanje.

Po § 1. te pogodbe je plinova družba zavezana, razsvetljevati mesto s plinom za dobo 35 let, počenši z dnevom, ko je začela plinarna delovati. Ker je bilo mesto prvokrat s plinom razsvetljeno dne 19. novembra 1861. leta, poteče torej omenjena 35letna doba dne 19. novembra 1896. leta. Do tega časa mora si mesto preskrbeti drugo razsvetljava, ali pa s plinovo družbo ponoviti pogodbo za drugo dobo. Že tedaj, ko se je razgovarjalo o nameravani odpovedi omenjene pogodbe, se je poudarjalo, da bi utegnilo za mesto biti koristno, ko bi se zamenila plinova razsvetljava z električno. V seji občinskega sveta dne 27. novembra 1889. leta se je izvolil poseben odsek petih članov, da električno vprašanje proučava in svoječasnó stavi primerne nasvete. Ta odsek se je resno lotil dela proti koncu 1892., oziroma v začetku 1893. leta. Z dopisi z dne 24. januarija 1893. se je mestni magistrat obrnil do nastopnih tvrdk:

1. Siemens in Halske, Etablissement für elektrische Beleuchtung, na Dunaju;
2. Berliner Accumulatorenfabrik na Dunaju;
3. Allgemeine Electricitätsgesellschaft v Berlinu;
4. Ganz & Comp., tovarna za stroje v Budimpešti;
5. Fr. Fischer, inžener na Dunaju;
6. Malignoni & Comp., inženerji v Vidmu;
7. Plinova družba v Ljubljani, s pozivom, da se izreko, bi li hotele lotiti se projektov in proračunov za splošno električno razsvetljava v Ljubljani ter je temu pozivu pridejal potrebne podatke in situacijske načrte.

Plinovo družbo pozvati, da se udeleži konkurence za električno razsvetljava, je bilo treba vsled določila § 129. pogodbe, kjer se izrecno poudarja, da ima v slučaju, da pogodba neha in nastopi za daljše razsvetljevanje prosta konkurenca, plinova družba prednost pred drugimi konkurenti pri enakih pogojih. Pozivu so blagovoljno ustregli ter so v prvem četrtletju 1893. doposlali generalne projekte: 1. Siemens in Halske na Dunaju; 2. Ganz in Comp. v Budimpešti, in 3. Fr. Fischer. Plinova družba je v svojem dopisu z dne 28. februvarija l. 1893. mest-